

MASOFAVIY TA'LIM JARAYONIDA TA'LIM SIFATI VA O'QUV JARAYONLARINI LOYIHALASHTIRISH

Saydullayev Zafar Erkinovich

*O'zbekiston davlat sport akademiyasi huzuridagi Jismoniy tarbiya va sport
bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti
Samarqand filiali dotsenti, SamDPI mustaqil izlanuvchisi
Zafarsadullayev92@gmail.com*

Annotatsiya. Mazkur maqolada masofaviy ta'lim sharoitida ta'lim sifati tushunchasi, uni ta'minlash omillari hamda o'quv jarayonlarini loyihalashtirishning nazariy va amaliy asoslari tahlil qilinadi. Shuningdek, zamonaviy pedagogik dizayn modellarining (xususan, ADDIE modeli) masofaviy ta'limdagi o'rni yoritiladi. Ta'lim sifati oshirishda raqamli texnologiyalar, baholash mexanizmlari va interaktiv metodlarning ahamiyati asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: masofaviy ta'lim, ta'lim sifati, instructional design, ADDIE, LMS, baholash tizimi, raqamli pedagogika.

КАЧЕСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И ПРОЕКТИРОВАНИЕ УЧЕБНЫХ ПРОЦЕССОВ В УСЛОВИЯХ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ

Сайдуллаев Зафар Эркинович

*Доцент Самаркандского филиала Института переподготовки и повышения
квалификации специалистов по физической культуре и спорту при
Государственной академии спорта Узбекистана, независимый исследователь
Самаркандского государственного педагогического института*

Аннотация. В данной статье анализируются сущность понятия качества образования в условиях дистанционного обучения, факторы его обеспечения, а также теоретические и практические основы проектирования учебного

процесса. Особое внимание уделяется роли современных моделей педагогического дизайна (в частности, модели ADDIE) в системе дистанционного образования. Обосновывается значимость цифровых технологий, механизмов оценивания и интерактивных методов в повышении качества образования.

***Ключевые слова:** дистанционное обучение, качество образования, instructional design, ADDIE, LMS, система оценивания, цифровая педагогика.*

QUALITY OF EDUCATION AND DESIGN OF LEARNING PROCESSES IN DISTANCE EDUCATION

Saydullayev Zafar Erkinovich

Associate Professor at the Samarkand Branch of the Institute for Retraining and Advanced Training of Specialists in Physical Culture and Sports under the State Academy of Sports of Uzbekistan, Independent Researcher at Samarkand State Pedagogical Institute

***Abstract.** This article analyzes the concept of education quality in the context of distance learning, the factors ensuring its effectiveness, and the theoretical and practical foundations of instructional design. Particular attention is paid to the role of modern pedagogical design models (especially the ADDIE model) in distance education. The importance of digital technologies, assessment mechanisms, and interactive methods in improving the quality of education is substantiated.*

***Keywords:** distance learning, education quality, instructional design, ADDIE, LMS, assessment system, digital pedagogy.*

Raqamli texnologiyalar taraqqiyoti ta'lim tizimida tub o'zgarishlarni yuzaga keltirdi. Ayniqsa, pandemiya davrida masofaviy ta'lim global miqyosda keng joriy etildi. UNESCO ma'lumotlariga ko'ra, 2020-yilda dunyo bo'yicha milliardlab o'quvchilar masofaviy ta'lim shakliga o'tgan.[2,1] Bu esa ta'lim sifati va o'quv jarayonlarini samarali loyihalashtirish masalasini dolzarb ilmiy muammo sifatida kun

tartibiga olib chiqdi. Masofaviy ta'lim samaradorligi nafaqat texnik infratuzilmaga, balki puxta ishlab chiqilgan pedagogik dizayn va sifat nazorati tizimiga ham bog'liq.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son Farmoni bilan tasdiqlangan 2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasini "Inson qadrini ulug'lash va faol mahalla yili"da amalga oshirishga oid davlat dasturida belgilangan vazifalar ijrosini ta'minlash, shuningdek, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari imkoniyatlaridan sohada samarali foydalanish maqsadida Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 3-oktabrda "Oliy ta'lim tashkilotlarida masofaviy ta'lim shaklini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 559-son qarori imzolandi. Mazkur qaror bilan masofaviy ta'limni tashkil etishning tartiblari, masofaviy ta'limni boshqarish tizimi, masofaviy ta'lim jarayonining ishtirokchilari va masofaviy ta'lim texnologiyalari aniq belgilab berildi.[1,1]

Ta'lim sifati – bu o'quvchilarning belgilangan kompetensiyalarni egallashi, bilim, ko'nikma va malakalarni amaliyotda qo'llay olish darajasi bilan belgilanadi. [3,11] Masofaviy ta'limda sifat quyidagi omillar bilan aniqlanadi:

- o'quv maqsadlarining aniqligi;
- kontentning ilmiyligi va tizimlilik;
- interaktivlik darajasi;
- samarali baholash tizimi;
- teskari aloqa mexanizmlari.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, onlayn ta'lim samaradorligi an'anaviy ta'limdan kam emas, agar u metodik jihatdan to'g'ri tashkil etilgan bo'lsa.[4,27]

O'quv jarayonlarini loyihalashtirish (instructional design) – bu ta'lim jarayonini tizimli rejalashtirish, ishlab chiqish va baholash jarayonidir. Bu borada eng keng tarqalgan modellardan biri – ADDIE model hisoblanadi.

ADDIE modeli besh bosqichni o'z ichiga oladi:

- Analysis (Tahlil) – ehtiyojlarni aniqlash;
- Design (Loyihalash) – maqsad va strategiyalarni belgilash;
- Development (Ishlab chiqish) – o'quv materiallarini yaratish;
- Implementation (Joriy etish) – ta'lim jarayonini amalga oshirish;

Evaluation (Baholash) – natijalarni tahlil qilish.

Mazkur model masofaviy ta'lim kurslarini yaratishda tizimlilik va sifatni ta'minlash imkonini beradi.[5, 42]

Masofaviy ta'lim jarayonida Learning Management System (LMS) platformalar muhim rol o'ynaydi. Amaliyotda keng qo'llaniladigan platformalar qatoriga Moodle va Google Classroom kiradi.

Ularning afzalliklari:

o'quv materiallarini markazlashgan holda boshqarish;

test va topshiriqlarni avtomatik baholash;

talabalar faolligini monitoring qilish;

teskari aloqani ta'minlash.

LMS tizimlaridan samarali foydalanish ta'lim sifatini oshirishning muhim shartlaridan biridir.

Baholash tizimi masofaviy ta'lim sifatining muhim komponenti hisoblanadi.

Unda:

Formativ baholash – jarayon davomida;

Summativ baholash – yakuniy natijalarni aniqlash uchun qo'llaniladi. Shuningdek, analitik vositalar yordamida talabalar faoliyati tahlil qilinadi. Bu esa o'quv kursini takomillashtirish imkonini beradi. O'zbekiston pedagog olimlari ham ta'lim sifati va pedagogik texnologiyalar masalasiga alohida e'tibor qaratganlar. Masalan, Nishonali Muslimov pedagogik kompetentlik va innovatsion faoliyatni ta'lim sifatining asosiy omili sifatida ko'rsatadi⁴. Uning fikricha, zamonaviy o'qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki ta'lim jarayonini loyihalashtiruvchi subyektdir.

Baqo Muhammedov ta'lim texnologiyalarini tizimli qo'llash orqali o'quv jarayonining samaradorligini oshirish mumkinligini ta'kidlaydi.[6, 24]. Shuningdek, Abduqodir Tolipov uzluksiz ta'lim tizimida innovatsion yondashuvlar va zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish ta'lim sifatini belgilovchi asosiy omil ekanligini qayd etadi.[6, 31]. Mazkur olimlarning fikrlari masofaviy ta'lim sharoitida ayniqsa dolzarb bo'lib, pedagogik jarayonni ilmiy asosda loyihalashtirish zaruratini ko'rsatadi. Masofaviy ta'lim jarayonida ta'lim sifatini ta'minlash ko'p omilli va tizimli

yondashuvni talab qiladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, samarali natijaga erishish uchun pedagogik dizayn, texnologik infratuzilma va metodik ta'minot o'zaro uyg'un holda ishlashi zarur. Xususan, John Biggs tomonidan ilgari surilgan konstruktiv uyg'unlik tamoyili o'quv maqsadlari, o'qitish metodlari va baholash mezonlari o'rtasidagi moslikni ta'minlash orqali ta'lim natijadorligini oshirishini ko'rsatadi. Shuningdek, ADDIE model asosida loyihalashtirilgan masofaviy kurslar o'quv jarayonining izchilligi, mantiqiyli va nazorat qilinishini ta'minlaydi. Bu model o'qituvchiga nafaqat kontent yaratish, balki uni tahlil qilish va doimiy takomillashtirib borish imkonini beradi.

O'zbek olimlari, jumladan Nishonali Muslimov va Abduqodir Tolipov ta'lim sifatini oshirishda o'qituvchining kasbiy kompetentligini, innovatsion pedagogik yondashuvlarni hamda uzluksiz malaka oshirish jarayonini muhim omil sifatida baholaydilar. Bu fikrlar masofaviy ta'lim sharoitida ayniqsa dolzarbdir, chunki raqamli muhitda o'qituvchining metodik mahorati va texnologik savodxonligi ta'lim samaradorligini bevosita belgilaydi. Bundan tashqari, LMS platformalaridan (masalan, Moodle) samarali foydalanish, analitik monitoring vositalarini qo'llash, shaffof baholash tizimini joriy etish va talabalar bilan muntazam teskari aloqani yo'lga qo'yish masofaviy ta'lim sifatini barqaror ravishda oshirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, masofaviy ta'lim samaradorligi pedagogik innovatsiyalar, raqamli texnologiyalar va kompetensiyaviy yondashuv integratsiyasiga tayanadi. Kelgusida masofaviy ta'limni rivojlantirish ilmiy-metodik ta'minotni boyitish, milliy tajribani xalqaro amaliyot bilan uyg'unlashtirish hamda sifat monitoringining zamonaviy mexanizmlarini joriy etishni talab etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 3-oktabrda "Oliy ta'lim tashkilotlarida masofaviy ta'lim shaklini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 559-son qarori.
2. UNESCO. Education: From disruption to recovery. – Paris, 2020.
<https://www.unesco.org>

3. John Biggs. Teaching for Quality Learning at University. – Open University Press, 2011.
4. Barbara Means, Toyama Y., Murphy R., Baki M. The Effectiveness of Online and Blended Learning: A Meta-Analysis. – U.S. Department of Education, 2010.
<https://www2.ed.gov>
5. Robert Maribe Branch. Instructional Design: The ADDIE Approach. – Springer, 2009.
6. Baqo Muhammedov. Pedagogik texnologiyalar nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent, 2012.
7. Abduqodir Tolipov. Uzluksiz ta'lim tizimida innovatsion yondashuvlar. – Toshkent, 2014.